

REFERENCES

1. Chaika V.M., Syadrystva O.B., Baklanov O.V., Melnik P.P., Kravchenko O. N. Harmfulness of herbivores on winter wheat // Plant protection. — 2001. — No. 12. — P. 1 — 2.
2. Stovbchaty V.M. Species diversity of insects (insecta) in agrocenoses of Ukraine (expert assessment). In the book: Prospects for the use, conservation and reproduction of agrobiodiversity in Ukraine. — Kyiv: «Khimzhest». — 2003 — 255 c.
3. Pests of the forest: Directory / L.V. Arnoldi, G.Ya. Bey-Bienko, N.S. Borhsenius and others [Ed. acad. E.N. Pavlovsky] Moscow: Publishing house of the USSR Academy of Sciences. 1955. — T. 1. — 421 pp.
4. Pests of the forest: Directory / L.V. Arnoldi, G.Ya. Bey-Bienko, N.S. Borhsenius and others [Ed. acad. E.N. Pavlovsky] Moscow: Publishing house of the USSR Academy of Sciences. 1955. — T. 2. — 1097 p.
5. Pests of agricultural crops and forest plantations: 3 tons / [ed. V.P. Vasileva]. — K.: Harvest, 1987. — T. 1. — 440 p.
6. Bigon M. Ecology of a person, population and community: in 2 tons / M. Begon, J. Harper, K. Townsend. — M.: Mir, 1989. — 632 c.
7. Kozhanchikov I.V. Methods of studying the ecology of insects / I.V. Kozhanchikov — M., 1961. — 256 p.
8. Dunaev E.A. Methods of Ecological-Entomological Research / E.A. Dunaev — Moscow: MosGorSUN, 1997. — 44 p.
9. Plant protection guide / [ed. M.P. Forest]. — K.: Harvest, 1999. — 744 p.
10. Dogel V.A. Zoology of invertebrates / V.A. Dogel. — Moscow: Higher school, 1981. — 614 p.
11. Kryzhanovskiy O.L. Insects and ticks — pests of agricultural crops. — L.: Nauka, 1974. — T. 2. — 335 p.
12. Kryzhanovskiy O.L. Beetles Family — Carabidae / O.L. Kryzhanovskiy // The determinant of harmful and useful insects and mites of grain crops in the USSR. — L.: Kolos, 1980. — P. 103–109.
13. Kozlova A.O. Methods of estimation and mapping of biodiversity using multispectral data of remote sensing of the Earth // Autoreferat, K.: NACADZ IGN NASU, 2007. — 21 c.
14. Lisovy M.M. Ecological function of entomological biodiversity. Fauna of insects-herbivores of planting tree and shrub steppes of Ukraine: Monograph / M.N. Lisovy, V. Chaika. — Kamyanets-Podilsky: Axioma, 2008. — 384 p.

УДК 630 (088.2) (477)

АНАЛІЗ УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ СЕРТИФІКАЦІЇ ЛІСІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Г.І. Бережницька
здобувач

Львівський національний аграрний університет

Нині лісова сертифікація вирішує значно ширший спектр питань розвитку лісового сектора у світі. Йдеться не тільки про запобігання незаконному вирубуванню лісів, а й про гармонізацію екологічних, економічних та соціальних аспектів ведення лісового господарства, що є складовою частиною організації лісового господарства. Для України це є об'єктивною необхідністю. Тому сертифікація має бути обов'язковим інструментом державного регулювання цієї сфери для поліпшення лісокористування, економічного розвитку лісового господарства, зміцнення лісових підприємств на внутрішніх ринках продукції і проникнення на зовнішні.

Ключові слова: лісове господарство, лісокористування, сертифікація, організація, лісове підприємництво.

Погіршення стану лісів в Україні є однією з найбільших еколого-економічних проблем. Окрім того, що ми є чи не найбільшим експортером деревини в Європі, в зелених зонах регулярно працюють браконьєри, які вирубують ліси та незаконно їх продають. За 2016 рік лісова охорона виявила 6565 випадків незаконних рубок. Сума заподіяної шкоди лісу становить

84,7 млн грн, які зафіксовані в державних лісгоспах [1]. Через брак коштів держава не може відновити зруйновані та знищені території лісових земель. Вирубки лісів та недосконале управління лісгосподарською діяльністю призводять до катастрофічного зменшення площі лісів.

Проблемами сертифікації лісових земель займалися Г.В. Бондарчук, П.В. Кравець,

В.В. Лавров, П.І. Лакида, І.М. Синякевич. Однак їхні дослідження зосереджені переважно на теоретичних аспектах. Тому це питання слід вивчити з практичної позиції, що має неабияку актуальність.

Метою статті є аналіз стану впровадження процедури сертифікації в Україні, а також визначення проблем, які потрібно вирішити задля того, щоб сертифікувати всі лісові господарства за міжнародними стандартами.

Згідно зі статтею 1 Лісового кодексу України, ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезнаходженням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні та інші функції й є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах [2].

Економіка лісового господарства в Україні, що складається з діяльності окремих лісогосподарських підприємств, спрямована на ведення лісового господарства згідно з існуючими законодавчими вимогами, в процесі чого підприємства отримують та реалізують продукцію лісу.

Діяльність лісогосподарських підприємств потребує їх оцінювання (сертифікації) в установленому порядку, що засвідчує відповідність продукції системи якості згідно з встановленими законодавством вимогами [3]. Лісова сертифікація — це процедура, під час якої третя незалежна сторона засвідчує відповідність системи ведення лісового господарства встановленим екологічним, економічним та соціальним стандартам. Її започатковано наприкінці 80-х років XX ст. під впливом світового «зеленого руху» як інструмент для сприяння глобальному невиснажливому та відповідальному управлінню лісами.

Лісова сертифікація є одним із важливих і найбільш застосовуваних інструментів державного регулювання, що проводиться з метою приведення лісового господарства у відповідність до міжнародних стандартів, вдосконалення існуючої системи управління лісовим господарством, створення кращих можливостей для продажу лісової продукції за ініціатииви органів державного управління лісового господарства.

Схема сертифікації включає декілька невід'ємних елементів:

- 1) сертифікацію системи ведення лісового господарства;
- 2) сертифікацію ланцюга постачання продукції;
- 3) вихід на ринок сертифікованої продукції.

Сертифікація проводиться незалежними та офіційно зареєстрованими центрами серти-

фікації, які оцінюють діяльність підприємств на місцях відповідно до правил, які називаються стандартом. Якщо підприємство відповідає стандарту, то воно отримує сертифікат. Якщо виконуються деякі додаткові умови, то продукції присвоюють екологічний ярлик. Вартість послуг з оцінювання та аудиту рівня ведення лісового господарства коливається в широких межах і залежить від природних умов та площі лісів, що сертифікуються. У більшості випадків вартість сертифікації коливається в межах 0,3–1,8 дол./га (за системою FSC) [4].

Існує декілька систем сертифікації лісів. Найпоширенішими є:

- ISO 14001;
- PEFC (Пан-європейська сертифікація лісів);
- FSC (Forest Stewardship Council) — сертифікація за системою Лісової Наглядової Ради.

В Україні здійснюють сертифікацію за програмою FSC. Під час незалежного аудиту, який проводять міжнародні експерти, перевіряють дотримання таких принципів управління лісовим господарством:

- дотримання в процесі управління лісовим господарством національного законодавства та міжнародних угод, принципів і критеріїв FSC;
- права на користування лісом повинні бути чітко визначені і законодавчо затверджені;
- захист прав місцевого населення щодо користування лісовими ресурсами, а також оплата їхньої праці в лісі;
- лісове господарство має поліпшувати добробут лісових працівників і місцевих громад;
- збереження і примноження економічних, екологічних і соціальних функцій лісів. Лісогосподарські підприємства мають комплексно використовувати ресурси лісу, зокрема й відходи, низькоякісну деревину. Крім того, лісокористування слід здійснювати екологічно безпечними методами, не знищувати природного підросту й біорізноманіття, не застосовувати хімічних методів боротьби зі шкідниками;
- наявність плану ведення лісового господарства, який має передбачати обсяги заготівлі, відтворення лісів, збереження екологічно важливих і цінних лісів;
- проведення моніторингу лісів, що забезпечить інформацією про стан лісових ресурсів, обсяги лісокористування, лісовідновлення, а результати моніторингу слід доводити до громадськості;
- ліси, які мають важливе екологічне та соціальне значення, потрібно зберігати й охороняти;

– для задоволення потреби в лісопродукції і зменшення навантаження на лісові екосистеми доцільно створювати лісові плантації [3].

Кількісні та якісні принципи, критерії, відносно яких оцінюють рівень ведення лісового господарства, включають:

- 1) відповідність діючому законодавству та принципам Лісової Наглядової Ради;
- 2) права на землю та ресурсокористування;
- 3) доходи від лісокористування;
- 4) оцінювання екологічних наслідків;
- 5) план лісокористування;
- 6) моніторинг та оцінювання;
- 7) збереження природних лісів.

Нашими дослідженнями встановлено, що в Україні впровадження процедури сертифікації здійснюється дуже повільно. Це не дає можливості оцінити ведення лісового господарства, забезпечити виконання лісами на засадах сталого розвитку економічних, екологічних та соціальних функцій. На сьогодні сертифіковано понад 3,3 млн га лісів країни, або 32%, в тому числі 3,2 млн га, або 39%, лісів державних лісогосподарських підприємств, що належать до сфери управління Держлісагентства (рис. 1).

У нинішніх фінансових умовах проведення сертифікації є досить затратною процедурою, оскільки на ведення лісового господарства виділяють недостатньо коштів. Однак існують інші джерела фінансування, наприклад, кошти Всесвітнього банку, який оголосив про підтримку процесу лісової сертифікації і планує фінансово підтримати цю ініціативу. Деякі приватні компанії, які купують в Україні деревину з метою її подальшого перероблення та продажу готової продукції, також готові покривати витрати держлісгоспів на сертифікацію. Саме таким чином було сертифіковано більше ніж 200 тис. га українських лісів, які перебувають у користуванні держлісгоспів (табл. 1).

Слід звернути увагу на проблеми, які можуть негативно вплинути на процес сертифікації. В деяких областях України система управління державними лісами ще не стабільна. Розвиток соціально-економічної ситуації в них може призвести до втрати контролю над операціями по лісозаготівлі і порушенню вимог, пов'язаних з охороною природного середовища. Тому важко очікувати негайної сертифікації значної частини лісів Карпатського регіону, де останніми роками неухильно збільшується

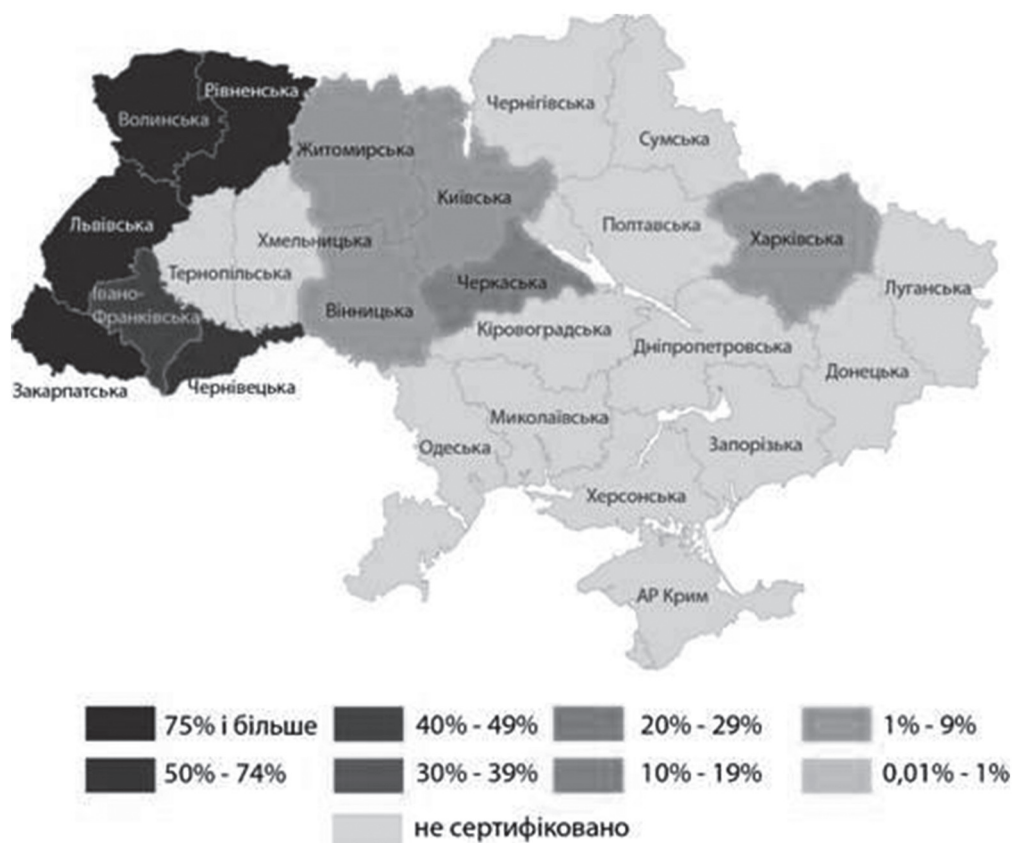

Рис. 1. Сертифікація лісів в Україні

Таблиця 1

**Площа сертифікованих лісів
в розрізі областей України**

Область	Площа, га
Вінницька	97 493,3
Волинська	533 439,0
Житомирська	371 259,5
Закарпатська	345 880,2
Івано-Франківська	232 439,0
Київська	91 578,1
Львівська	430 431,0
Рівненська	737 123,2
Тернопільська	29 036,4
Черкаська	36 144,0
Чернівецька	147 214,5
Чернігівська	341 535,8
Разом:	3 393 574,0

ся обсяг незаконних рубок. Фінансова життєздатність багатьох лісових підприємств, соціально-економічний захист їхніх працівників є слабкими. Ліси підприємств, у яких є заборгованість за заробітною платою, не можуть бути сертифікованими. Проте існуюча з часів Радянського Союзу система поділу лісів на групи і особливо віднесення до категорій захисності не знаходять втілення у відповідних системах лісівничих заходів, що не сприяє збереженню тих функцій, для виконання яких ці ліси виділялися. Підтвердженням цьому є «нові» види рубок (наприклад, лісовідновні), які дозволяють проводити в лісах з обмеженим режимом лісокористування першої групи. За своєю суттю, ці рубки є рубками головного користування, а їх

обсяг в окремих лісгосподарських підприємствах часто перевищує розрахункові лісосіки по головному користуванню. Складнощі можуть виникнути і в процесі оцінювання стратегії лісовідновлення.

Система FSC орієнтована на застосування методів природного поновлення лісів, тоді як українські ліси в основному відновлюють штучними шляхами. Основні принципи лісової сертифікації полягають у чіткому визначенні правильного лісоуправління на засадах сталого розвитку, що було засвідчено в конвенціях і угодах на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. і на конференціях з питань збереження лісів у Європі в Гельсінкі в 1993 р. і Лісабоні в 1998 р. [5].

ВИСНОВОК

Упровадження процедури сертифікації в обов'язковому порядку за міжнародними стандартами Лісової Наглядової Ради допоможе захистити лісову економіку від тіньових та корупційних схем. Загалом, Україна повинна мати в лісовому господарстві національні, регіональні кількісні та якісні підзаконні акти, які сумісні із загальноприйнятими міжнародними стандартами та принципами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Екологічне лихо: Винищення лісів в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://ecology.unian.ua/1272491-ekologichne-liho-vinischennya-lisiv-v-ukrajini.html>
2. Лісовий кодекс України // Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 21. — ст. 170.
3. Український лісовий портал [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.lesvod.org.ua/node/78
4. Руководство по подготовке к добровольной лесной сертификации в Беларуси / М.В.Ермохин [и др.] — Минск, 2016. — 6с.
5. EwaldRemetsteiner. Sustainable forest management certification. — Ministerial Conference on the Protection of forests in Europe, Vienna, 2000, p. 153.